

Рослинні символи українців

Біологія - українознавство

СИМВОЛИ - СВЯТИНІ

Через віки пронесли українці любов до різних речей, тварин, а особливо рослин, тому що з давніх-давен вважали їх святинями свого народу. Їхні образи використовувалися в обрядах і звичаях, в пісенній народній творчості. Їх вишивали на рушниках, сорочках, серветках ...

Часто вони приходять до нас із легенд.

СИМВОЛИ - СВЯТИНІ

Калина, верба, дуб, вишня, барвінок, чорнобривці, любисток, соняшник, мальви.. здавна уособлюють красу нашої України, духовну міць народу, засвідчують любов до рідної землі.

Калина

Дерево нашого українського роду. Колись, вона уособлювала народження Всесвіту, була символом вогняної трійці: Сонця, Місяця й Зорі. Тому і назву свою одержала від давньої назви Сонця – Коло. А оскільки ягідки калини червоні,

они символ крові невмирущого роду. Через сім'яні рушники рясніють її гілками з червоними гронами.

Калина

Її значна поширеність на теренах України, пов'язаність із родинно-побутовими, календарними обрядами (весілля, похорони, осінній обряд «похід на калину» та ін.) зумовили перехід із світу номінативної одиниці у світ художнього образу. Найбільше цей давній фольклорний образ виступає словом-символом як домінанта в асоціативному зв'язку *калина — дівчина, калина - мати, калина — Україна, калина — кров*. Домінує загальнопоширена спорідненість «калина — дівчина».

Калина

Завдяки червоним ягодам, які нагадують краплі крові, калина в українців стала символом пролитої козацької крові. Ця архаїчна значущість слів *калина* — *кров* за традицією зберігається і у піснях воєнної тематики нового часу:

- *У діброві при долині вітер повіває,*
- *Там над стрільчиком калина слізеньки ковтає.*
- *Ой червоні тії сльози з стрілецької рани,*
- *Впав бідненький при долині, більше вже не стане*

Подібно, «калина на могилі» має стійке символічне значення: тужлива пам'ять за померлим на чужині молодим козаком чи хлопцем, сином, братом:

- *А на тій могилі червона калина,*
- *За стрільцем ридає молода дівчина.*

Калина

Шість віків ходить по світу легенда, що краплини дівочої крові, які бризкали з-під ворожого ятагана, були підхоплені вітром, рознесені по лісах і долах, по берегах річок. І де вони падали, там виростали кущі червоної калини. А на місцях порубаних дівочих тіл вирости калини – “гордовини” з червоними та чорними, мов запечені краплини дівочої крові, ягодами. З тих пір і ростуть кущі калини то над водою, то попід лісом, то десь над яром, а то й біля могили примостяться, навіваючи журбу, смуток, спогади.

Калина

В українській народній творчості калина символізує мужність і незламність духу в боротьбі за незалежність рідного краю, благородний порив виборювати та відстоювати свободу й гідність людську.

Цілу довгу холодну зиму палахкотять рубіновим намистом на калині яскраво-червоні плоди. А коли уважно глянути на зернину, вийняту з ягоди, то можна побачити, що вона нагадує маленьке серце.

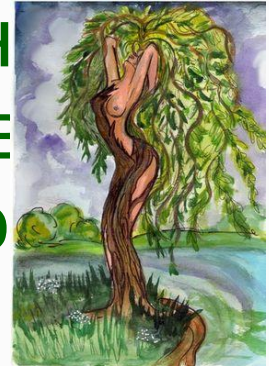
Калина

Здавна на Україні калина вважалась символом любові, щастя, краси, багатства, здоров'я та символом зв'язку з потойбічним життям. На весіллях калиною оздоблюють коровай та вбрання нареченої, щоб підкреслити її чистоту, дівочу невинність, а також одяг молодого та весільні вінки. На хрестини калину затикали у калачі, шишки для кумів, клали в першу купіль дитини. Дівчата садили цей кущ і на могилах коханих. Перед розлукою або, освідчуючись у коханні, дарували кетяг калини.

Верба

За народними дохристиянськими повір'ями, верба – священне дерево. З нею в народі пов'язували уявлення про світове дерево, що єднає людину з небом. Це дерево життя. У древн слов'ян воно уособлює священного Бога со Ярило, що давав лювогонь. Мавка в “Лісовій пісні” Лесі Українки раптом перетворюється у вербу з сухим листям та плакучим гіллям.

М

Верба

Вздовж доріг, понад ставками і річками, біля хат – скрізь вона була прикрасою українського села. “Верба біля криниці – не будеш мати п’яниці, верба коло відверне шкоду, верба рами – Господь з вами” – так ли в народі.

Верба

Верба є природним фільтром. Недаремно люди найчастіше беруть воду біля криниць, поруч з якими росте верба.

Ця рослина - народний прогностик. У жарку погоду вона “плаче” і це говорить про те, що погода ще буде сонячна і тепла.

Людям із затяжною хворобою допомагала верба, їхній одяг вивішували на вербових гілках, поки він не зтлівав, пропаде одяг – пропаде і хвороба.

Верба

Освяченою на вербному тижні вербовою гілочкою вперше виганяли на пашу худобу.

З верби робили колиску, аби дитина сон гарний мала та злії духи їй не ввижалися.

З неї витесували палицю, якою вимішували їжу, аби спокій всередні робився.

“Вербичка молодить личко” – так говорили наші бабусі.

Зібраних з верби хрущів хлопці кидали за пазуху, аби гроші водилися.

Верба

З верби робили сопілку. Вважалося, що сопілочка товар при куті тримає. А якщо перед тим сопілку намочити у джерельці, то корови даватимуть багато молока. Вважали, що коли виросте із освяченої на вербному тижні вербового прутика дерево, буде воно дуже помічним старим людям на схилі літ від усякої нечистої сили.

Верба

Під вербою намагалися зустрічатися, аби злий дух пару не розділив.

Вважали, що коли вербовим віничком обмести стіни в хаті – все недобре, що є при ній, упаде додолу. Заметеш віничком долівку, винесеш на подвір'я, а ввечері спалиш, щоб в чотири кінці летіло – очиститься господа від усякого зла.

Дуб

У багатьох народних традиціях існував культ дуба, який вважався священним деревом, оселею Богів, небесними вратами, крізь які божество може з'явитися перед людьми. Дуб виступає в ролі світового дерева: він символізує світову вісь, з'єднуючу верхній та нижній світи, живих та померлих предків, знаменуючи центр Всесвіту.

Дуб

Дуб означав силу, мужність, витривалість, довголіття, родючість, шляхетність, вірність. Це дерево було присвячено верховним Богам-громовержцям: у Греції — Зевсу, у Давньому Римі — Юпітеру, у Німеччині — Донару, у литовців — Перкунасу, у слов'ян — Перуну.

Дуб

Дуб символічно пов'язують із вогнем і блискавкою. За думкою Дж. Фрезера, давні люди вважали, що «великий бог неба, об'єкт їхнього культу, чий жахливий голос долітав до них у розкатах гromу, полюбив дуб більше за інші дерева і часто сходив на нього з грозової хмари у вигляді блискавки, залишаючи на згадку про свій візит розщеплений, обвуглений стовбур та спалене листя. Такі дерева були оточені ореолом слави, тому що в їхньому руйнуванні бачили руку великого Громовержця». Місце, куди вцілювала блискавка, ставало священним.

Дуб

Жінка, що незабаром мала народити, зривала листки із вершка дуба, висушувала на полудневому сонці. Робилося це для того, щоб силу свою хлопчик брав не лише від дуба, а й від сонця. Дубові листочки рвались з примовою, коли жінка підходила до дуба з кошиком, в якому святिला на Великдень паску й уклонялася до дуба :
“Гей дубе, мій діду любий, ходи в господу до мого роду, на мого сина дай свою силу, щоб злії духи його не косили, на мого сина дай свої моці, щоб був з Ісусом у кожному році.”

Дуб

Коли народжувався хлопчик, біля хати садили дуба, а дубовими гілочками уквітчували хату, встеляли долівку з весни до осені. Щоб хлопець був сильним, як дуб, йому у першу клали три дубових ли

Ліжко обов'язково збивали з дубових дощок, щоб на ніч чоловік набирався сили від дуб

Вишня

Вишня за віруваннями українців - дерево взаємної любові, весни, краси, мужності. В українському фольклорі вишня символізує красу убогої дівчини, її молодість. З вишневих гілок українські предки варили ритуальний напій, який неодмінно вживали на Новий рік, Зелені Свята, Купала. В українському народі складено багато фольклорних та авторських пісень, в яких оспівуються вишні, вишневі садки.

Барвінок

За українськими народними уявленнями, барвінок символізує трійцю: дитинство, зрілий вік, старість; батька, матір, дитя; весну, літо, осінь; вічне нев'януче кохання, нестаріюча пам'ять, а барвінком українці віками сплітали весільні вінки, робили косиці, плели вінки й на могили, що символізувало вічну пам'ять, садили й садять на могилах.

Барвінок

Збирання барвінку перед весіллям, коли з нього плели вінки-силимени (долю) на стіну, сволок чи стелю, на голову княгині — молодій, — було цілим ритуалом. Дружки з дівчатами йшли в городець, де спеціально садили барвінок чи в сад, парк або до лісу, особливо грабово-букового, де були барвінкові місця, зістригали листя, співаючи пісні й балади.

Барвінок

На Коломиївщині записано легенди про те, що барвінок прополюють і доглядають красні діви (лісні), щоби він розкішно ріс і цвів. Ним обсаджували кринички-джерела, його садили в криницях поміж каміння, ним прикрашали посуд на Водохреща.

Барвінок

Почесне місце у вінку дівчини-українки

жодної не обійде без барвінку. Він –

символ чистого кохання,

символ благополуччя,

символ щастя, безсмертя людської душі.

Він прикрашає весільний вінок, груди

нареченого, гостей, весільний коровай.

Барвінок

Поширеною є легенда про наречених, які брали шлюб у церкві, а в цей час налетіли татари і намагалися захопити молоду, аби продати її на невільничому базарі. За легендою, в сутичці гинуть гості, наречений, а дівчина у вінку втікає до лісу. Її наздоганяє татарин, ловить за стрічки, вінок падає, а разом з ним і дівоча голова, яка стає криничкою, а вінок довкола проростає барвінком. Такі кринички часто трапляються на Прикарпатті.

Чорнобривці

Чорнобривці – з давніх-давен прикрашали сільські подвір'я і так органічно ввійшли в сільський колорит, що їх стали вважати символом України. Вони згадані в ряді художніх творів, народних і сучасних піснях, казках, бувальщинах та вишиванках. На сьогоднішній день вони є головною

прикрасою не лише сільської але й міської, тому що яскраві, соковиті кольори літа і осені.

Соняшник

Соняшник - символ Сонця, праці й достатку, сили і добробуту. Він - чи не найсильніший серед квітів, що знайшов своє місце під Сонцем, бо постійно орієнтується на небесне Світило - повертає за ним свою схожу на Сонце голову. Тож Сонце його не засліплює, а це означає, що він не боїться осліпнути від успіхів чи досягнень.

Соняшник

Соняшник символізує Батьківщину: як соняшник повертає за Сонцем свою голову, так і людина думкою, словом і ділом звернена до своєї Вітчизни. Як

Соняшника - єдиний і постійний орієнтир, так і Батьківщина - єдина Вітчизна.

Любисток

Любисток в Україні є символом кохання. Це зілля, яким можна причарувати когось. Через це в народі називають його любчик, люби мене, приворотне зілля.

Мальви

МАЛЬВА - символ
любові до рідної землі,
до свого народу, до
батьківської хати.
Уособлює духовне
коріння людини, її
вірність духовній
спадщині предків.

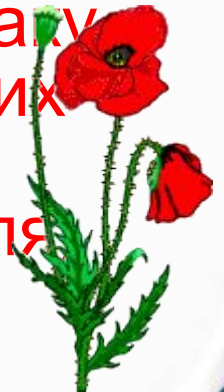
Мак

У кожній маківці понад 30 000 насінин. Тому мак символізує щедre відтворення життя. Він постійний атрибут богині шлюбу і родючості. На Україні здавна існував оригінальний звичай: щоб паралізувати дію відьми - обсипали маком певні місця. Мак повинен бути дикий – самосій і освячений на св. Маковія - 14 серпня. Якщо таким маком обсипати дім, то можна бути спокійним – це захистить від усіляких відьомських хитрих підступів.

Мак

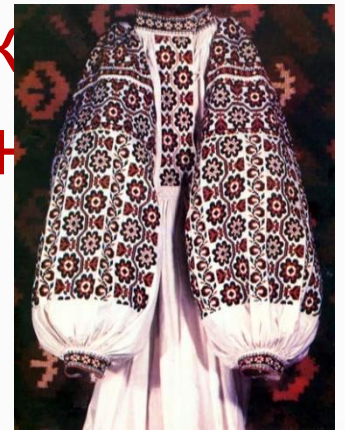
Люди вірили, що якщо нема довго дощу, то треба взяти освяченого на Маковія маку, піти десь у поле до кринички і посипати – то буде дрібний дощ. А як сипнути в криницю разом жменю – то буде злива.

Вважають, що мак завжди щедро росте на полях битв. Народ стверджує: “ Це не квіти, це кров загиблих, котра піднімається до нас із землі і, перетворившись на криваві квіти маку, просить нас молитися за упокій їхніх грішних душ”. Звідси, мабуть, походить спосіб залякування дітей: не ходити на макові поля оскільки ці квіти висмоктують кров.

СИМВОЛИ - СВЯТИНІ

Українці відтворюють ці символи у вишивці, у розписі посуду, в кованих виробах, у різьбленні, в барельєфному прикрашанні житла, у розписах печі в хатах, гончарних виробах, у гравюрі, а також, в окремому виді української творчості - в писанні

Рослини - символи

У калини китиці червоні,
Білі-білі квіти у калини.
Я тримаю китицю червону
А здається – усміх України..
Посадіть калину в чистім полі!
Хай вона освятить час!
Вона любить дуже волю,
Хай же воля любить нас!

